

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

כ' מר-חשון

(חלק טו)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וירא, יבייח מר-חשון, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

כ' מר-חשון *

איז כולל אין זיך¹ אויך מארי עובדין טבינ², וואָס זיינען ניט קיין ת"ח.

דאַרף מען פאַרשטיין דעם טעם החי-לוק צווישן די צוויי שיטות.

ב. דאָס וואָס „ת"ח אין להם מנוחה כו"ל, איז דער אריז"ל מסביר אין לקוטי הש"ס: „כי בעולם שלאחר המיתה ת"ח עוסקים בתורה עולין מדרי' למדרי' ומי-שיבה לישיבה. . כי כמו שהשי"ת אין לו סוף כך תורתו אין לה סוף".

לויט דעם איז פאַרשטאַנדיק דער טעם פון דער גירסא „ת"ח אין להם מנוחה כו"ל – וואָרום דוקא תורה (בסגנון הידוע – חפצא פון מצות ת"ת) איז בבחי' „אין לה סוף", און דערפאַר איז אויך ניטאָ קיין מנוחה (קיין סוף) צו די עליות פון (גברא פון מצות תלמוד תורה, פון) ת"ח וואָס

א. אין דעם מאמר רו"ל בסיום מס' ברכות (און עד"ז בסיום מס' מו"ק) זיינען דאָ צוויי גירסאות: א) „ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב כו"ל; ב) „צדיקים אין להם מנוחה כו"ל (די גירסא² ווערט געבראכט בכמה מקומות³).

וי"ל, אַז דער אונטערשייד אין לשון פון די גירסאות דריקט אויס אַן אונטערשייד אין זייער תוכן: לויט דער גירסא „ת"ח אין להם מנוחה כו"ל רעדט דער מאמר רו"ל וועגן אַ מעלה מיוחדת וואָס איז דאָ נאָר אין לימוד התורה „תלמידי חכמים", כדלקמן; דאָקעגן לויט דער גירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו"ל רעדט זיך דאָ ניט וועגן דער באַזונדערער מעלה פון לימוד התורה, וואָרום דער תואר צדיק

* יום הולדת * כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – בשנת תרכ"א. תולדותיו בפרטיות – ראה „חנוך לנער".

וראה רשימת כ"ק אדמו"ר (מהור"י) נ"ע מב' כ"ף מרחשון תש"ה (נענתקה בלקו"ש ח"ב ע' 496): „בחלומי ראיתי את הוד כ"ק אדמו"ר כו' ואמר במעל"ע זה שנתמלא פ"ד שנים לירידת נשמתו. . וכפי הסדר הנה כל א' מכ"ק רבותינו ואבותינו הק' יאמר דרוש על פסוק דאָפּטיל פ"ד. ומה מוכח שהעליות כו' שביום הולדת ישנן גם לאחר ההסתלקות (לקו"ש שם. ועד"ז שם ע' 607).

שיחה זו נדפסה בלה"ק בלקו"ש ח"יד ע' 179 ואילך. וכאן היא בשינויים והוספות.

1) בטעם השינויים בין מס' ברכות ומס' מו"ק – ראה לקו"ש ח"יד ע' 173 ואילך.
2) של"ה בהקדמה (י, א). עמק המלך שער הדיקנא פ"ח (סא, ג). ועוד.
3) אה"ת ואתחנן ע' ס"ו. המשך תרס"ו ע' יב.

4) ראה נדה טז, ב. ובכו"כ מקומות. רמב"ם הל' תשובה רפ"ג.

5) ד"עיקר פי' צדיק נק' כן מי שמקיים המצות (לקו"ת מסעי צא, א. שה"ש טז, ג).

ואף שבתו"א צח, ב' מביא (בהמשך להמבואר שם ע"ד העליות בהשגת התורה) „מ"ש בלקוטי הש"ס להאריז"ל על מארז"ל צדיקים אין להם מנוחה כו"ל (ולא הגירסא „ת"ח")

– הרי צדיק במרז"ל (ולא רק בתושב"כ) – ישנו במובן הכי רחב (וכמו רשע או צדיק לא קאמר – נדה טז, ב. וראה תניא פ"א דשולל רק רשע בדינו), כולל גם בע"ת, ת"ח וכו' ועד במובנו הכי מצומצם – רק אלה שעבודתם במדת היסוד (תניא פ"ד מתקונים – בהקדמה. וראה זח"ג קט, ב). – אבל בשום מקום אין לפרשו שפי' (רק ת"ח ו)לא מארי עובדין טבין.

ולהעיר מר"פ חלק: כל ישראל כו' שנאמר ועמך כולם צדיקים כו' חוץ כו'. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה. פהמ"ש שם סוף ההקדמה.

6) כמש"נ (איוב יא, ט): ארוכה מארץ מדה גו'.

* בענין יום הולדת – ראה לקו"ש ח"ה ע' 86 בשוה"ג להערה ו ובנסמן שם.

דעם אופן החיוב פונעם אדם (גברא): דער חיוב פון ת"ת האָט ניט קיין הגבלות, אין לשון הרמב"ם¹¹: „כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין כו'„ און אויך (בזמן) איז דער חיוב האדם א שטענדיג קער¹²; אַנדערש אָבער איז במצות, וואָס יעדער מצוה האָט זיך איר הגבלה (אין אַ באַשטימטן זמן, אַדער מקום, אד"ג).

ד. לויט דעם איז אָבער שווער צו פאַרשטיין דעם טעם פון דער גירסא (שיטה) „צדיקים אין להם מנוחה כו'„ – וואָס דערין זיינען איינגעשלאָסן אויך מארי עובדין טבין (עבודת המצות) כנ"ל: ווי איז שייך אַז (אויך) אין דער עבודה (מוגבלת, כנ"ל) זאָל זיין דער אויפטו „אין להם מנוחה“, וואָס ווייזט אויף אַן ענין פון בל"ג?

מוז מען דעריבער זאָגן, אַז אויך אין מצוות איז דאָ אַן ענין (און די מעלה) פון בל"ג – וואָס דערמיט איז מובן אויך דעם טעם פון דער גירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו'„

ה. לכאורה איז דאָ אַן אָרט צו זאָגן, אַז דער דין¹³ מבטלין ת"ת מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, איז מכריח צו זאָגען אַז מצוות האָבען אויך אַ בחי' פון בל"ג – וואָרום אויב זיי זיינען נאָר בבחי' גבול, ווי קענען

זיינען עוסק בתורה; אָבער מצוות, הגם אויך זיי זיינען ציוויים פון אויבערשטן (וואָס ער איז אין סוף), פונדעסטוועגען איז אין זיי אַליין (אין זייער חפצא) – פאַראַן אַ הגבלה⁷, ואדרבה: עס מוז זיין אַ הגבלה – סיי אין כללות המצות אויף וועלכע מיר זיינען אַנגעזאָגט לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, לא תוסיפו ולא תגרעו⁸ אַנדערש אָבער איז ת"ת, וואָס מוז זיין אין אַן אופן פון הוספה בהבנה וכו' – כדאיתא בהל' ת"ת⁹, סיי ביי יעדער מצוה בפרט: תפילין – דוקא פיר פרשיות און ניט פינף וכו'¹⁰.

דערפאַר איז אויך באַ (גברא פון אַנ" דערע מצות) מארי עובדין טבין – דאָ סוף ומנוחה.

ד.ה. די צוויי אופנים (מנוחה ואין מנוחה) זיינען בהתאם צו די צוויי בחי' נות: גבול ובל"ג.

ג. על דרך זה איז אויך דער אונטער-שייד צווישן זיי (תורה ומצות) בנוגע

(7) אגה"ק ס"י. ד"ה השקיפה תרפ"ט פ"ב ואילך (נדפס בסה"מ ה"שית ע' 272 ואילך). ובכ"מ.

(8) ראה יג, א. ואתחנן ד, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. ממרים פ"ב ה"ט סהמ"צ להרמב"ם ל"ת ש"ג ש"ד. – ולא הביא הרמב"ם כלל קרא הקודמו דואתחנן. וכ"כ באגה"ק סכ"ט (קנ, א). וראה רמב"ן עה"ת שפי' כן (ד, בדא לעשות מצוה בפ"ע כ"י עובר בלאו") בקרא דפ' ואתחנן. וממשיך שם הווספת מצוה „היא בכלל לא תוסיף עליו“ – קרא דראה. והוא דלא כמש"כ בפסיקתא זוטרותא שם ובאדרת אלי' דקרא דפ' ואתחנן – הוא שלא להוסיף על תרי"ג מצות בכלל, ודפ' ראה שלא להוסיף באותה מצוה גופא. וראה פי' הר"י פערלא סהמ"צ דרס"ג מע' ה' ומל"ת קמא. מנחת חינוך מצוה תנד. ואכ"מ.

(9) לאדה"ז פ"ב ס"ב. וראה זח"א יב, ב: לאפשא לה כו'. ובאגה"ק סכ"א (קמה, א) דכל איש ישראל מחוייב לחדש בתורה.

(10) ראה ספרי ופרש"י ראה שם. פרש"י ואתחנן שם.

(11) הל' ת"ת פ"א ה"ת. הועתק בשו"ע יוד"ר ר"ס רמ"ו. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה. ולהעיר מהשינויים בשו"ע מל' הרמב"ם – ואכ"מ.

(12) כמש"נ (יהושע א, ח) לא ימוש גו' והגית בו יומם ולילה. ולהעיר מהעונש הכי חמור דכל האפשר לו לעסוק כו' (סנהדרין צט, סע"א. ועיין תו"א מג"א צח, ג).

(13) מו"ק ט, סע"א ואילך. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג, ה"ד. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

דער טעם „כי זה כל האדם“ איז ניט גענוג אַז צוליב דעם זאָל די מצוה דוחה זיין ת"ת; וואָרום אמת טאַקע, אַז קיום המצות איז „כל האדם“, פונדעסטוועגן, זייענדיק אַ דבר מוגבל קען עס ניט דוחה זיין אַ זאָך (תורה) וואָס איז בל"ג. דערפאַר איז דער אַלטער רבי מוסיף: „ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות“.

ד.ה. אַז קיום המצות – וואָס „זה כל האדם“¹⁹ (דער אדם אינגאַנצען – אויך זיין כח השכל, ו)כמו שאמרו חכמים תכלית (וואָס „תכלית“ מיינט אויך – די שלימות פון) חכמה תשובה ומע"ט (ועפ"י), אַז קיום המצוות איז די תכלית ושלימות פון חכמה (ד.ה. תורה) איז) אם אינו עושה כן נמצא שלמד (שלא כדבעי, וויבאַלד אַז דאָס איז) שלא לעשות“.

ז. ויש לומר, אַז דער ביאור אין דעם איז: אין מצות¹⁹ זייען דאָ צוויי ענינים²⁰ – ווי מען זעט בנוסח ברכות המצות: חלק (און צד) השווה

19) להעיר שהן בכתוב הנ"ל (קהלת יב, יג) והן בהעתקתו במרוז"ל נאמר גם „את האלקים ירא“, „תשובה“.

19*) ולהעיר אשר כן הוא גם בכל הבריאה ופרטי: ישנו הענין הכללי והשווה בכלם – התהוות תמידית מאין ליש בדבר הוי' (בכח מהותו ועצמותו ב"ה כו') וצורתו ופרטי כאו"א ע"י חפץ הוי' (ע"י התלבשותו בחכמה) – ראה קונטרס עה"ח בתחלתו (ותו"א ד"ה נ"ח מצוה) בפ"י מש"נ כל אשר חפץ הוי' עשה.

ולהעיר לשון הנ"ל הוא בתהלים קלה, ו. – ובד"ה ויקם עדות הש"ת מביא גם ההמשך „בשמים ובארץ גו“.

אבל בתו"א שם (אף שמעתיק ג"כ „חפץ הוי“) מקשר כ"ז עם מש"נ: למה יאמרו הגויים גו, שהוא בתהלים קטו.

20) להעיר מלקו"ת שלח (לט, א ואילך). ובארוכה – עטרת ראש נג, א ואילך. נת, ב ואילך.

זיי דוחה זיין ת"ת, אַ זאָך וואָס איז בל"ג?²¹

אַבער באמת איז עס ניט קיין הוכחה אַז אויך מצות זייען בבחי' בלי גבול – ווייל דאָס וואָס „מבטלין ת"ת מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים“ איז ניט מצד מעלת המצות, נאָר דערפאַר וואָס דורך דעם העדר אין קיום המצות ווערט אַ חסרון אין לימוד התורה, כדלקמן:

ו"א. דער אַלטער רבי זאָגט¹⁵ (אינעם טעם פון אויבנדערמאָנטן דין): „יפסיק תלמודו ויעשה המצוה . . כי זה כל האדם כמו שאמרו¹⁶ חכמים תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות ונוח לו¹⁷ כו“.

וויבאַלד אַז נאָכדעם ווי דער אַלטער רבי זאָגט¹⁸ דעם טעם חיובי (אויף „יפסיק תלמודו ויעשה המצוה“) „כי זה כל האדם“ צו מקיים זיין מצות, איז ער מוסיף: „ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות“ (ד.ה. אַז אַן קיום המצות איז דער לימוד התורה ניט ווי ס'דאַרף זיין) – איז משמע אַז

14) בתניא פל"ז (מט, סע"א. ועד"ז בהל' ת"ת שם כדלקמן בפנים): ומבטלין ת"ת לקיום מצוה מעשית כשא"א לעשותה ע"י אחרים משום כי זה כל האדם ותכלית בריאתו כו' להיות לו ית' דירה בתחתונים כו'.

אבל: מכיון שהמעלה שבמצות שהם „כל האדם“ היא רק בנוגע לתכלית בריאת האדם – הרי באם ביחס התורה ומצות עצמן, המצות הן שלא בסוג מדרי' התורה, אין הטעם מספיק שיבטלו ת"ת מפני מצות, כי איך ידחה (ענין של) בל"ג מפני (ענין של) גבול, ככפנים.

15) הלי' ת"ת שם.

16) ברכות יז, א.

17) ירושלמי פ"ק דברכות (ה"ב), ובבלי ספ"ב

דברכות.

18) וכמ"ש בתניא – כנ"ל הערה 14.

געווען אלע אנדערע מצות – וואָס דאָס איז מצד דעם רצון (העצמי) שבמצות וואָס איז העכער פון התחל-קות²⁴;

קומט דאָך אויס, אַז אויך ווען מ'איז עוסק אין אַ מצוה מסויימת (הגם אַז מצד אירע פרטים איז זי אָפגעטיילט און אויסגעטיילט פון אנדערע מצות, פונ-דעסטוועגן) האָט מען דורך איר אַ שיי-כות צו כללות המצות – דער בל"ג וואָס אין זיי.

ח. און אַזוי ווי דאָס איז בנוגע די מצות אַליין (חפצא), אַזוי איז עס אויך בשייכות צו קיום המצות דורכן אידן (גברא): הגם דער חיוב פון יעדער מצוה באַזונדער איז טאַקע מוגבל אין זמן וכו' (כנ"ל ס"ב), איז אָבער דאָ אַ חיוב תמיד אַפֿן אידן אין (דער עבודה פון) מצוות בכללותן, און ווי חז"ל זאָגן אין משנה²⁵: „אני נבראתי לשמש את קוניי", יעדער רגע וואָס ער איז במצב פון „נבראתי", ד.ה. יעדער רגע פון מענטשנס קיום איז צוליבן (תפקיד און תכלית) לשמש את קונו, און ווי געזאָגט פריער – „כי זה כל האדם"; ביז צו דעם פס"ד בשו"ע „וכל מעשיך יהיו לש"ש"²⁶, „בכל דרכיך דעהו"²⁷.

ט. לויט דעם אַלעם איז פאַר-שטאַנדיק דער חילוק צווישן די צוויי גירסאות – שיטות: מצד די מוגבל-דיקע פרטים אין די מצות, איז נאָר

אין זיי אַלע „אשר קדשנו במצותיו", און דער חלק המיוחד (ופרטי) „וצונו מצוה פלונית", וכיו"ב: א) יעדער מצוה האָט אירע באַזונדערע באַשטימטע גדרים, וואָס טיילן אָפּ איין מצוה פון די אנדערע מצות – און מצד אַט די גדרים זיינען די מצוות בבחי' גבול; ב) דער צד השווה וואָס איז דאָ אין אַלע מצות – וואָס מחמת דעם זיינען זיי בבחי' בל"ג.

ד.ה. די פאַרשידענע פרטים וואָס זיי נען דאָ אין יעדער מצוה, וואָס דורך זיי איז אויסגעטיילט איין מצוה לגבי אנדער-רע מצות – אין זיי דריקט זיך אויס די הגבלה וואָס אין מצות; די נקודה הכל-לית וואָס געפינט זיך אין אַלע מצות, וואָס זיי אַלע זיינען מצוה פון לשון ציווי – ד.ה. דער רצון העליון ב"ה וואָס איז פאַראַן גלייכערהייט אין אַלע מצות; וואָרום דעם אויבערשטנס רצון וואָס אין די מצוות איז העכער פון זייערע הגבלות און התחלקות, וכמאמר רז"ל²¹, „לא תהא יושב ושוקל מצותי של תורה כו' קלה שבקלות כו' וחמורה שבחמורות כו'" – און מצד דער כללות'דיקע נקודה אין מצות – דער רצון העליון ב"ה – זיינען זיי בל"ג.

און נאָכמער: ס'איז ידוע²² דער טעם פאַרוואָס „עוסק במצוה פטור מן המ-צוה"²³, ווייל אַלע מצות זיינען כלול איינע פון די אנדערע, אַזוי אַז ווען מען איז מקיים איין מצוה איז עס מעין ווי מ'וואָלט גלייכצייטיק מקיים

24) ראה המשך תרס"ו שם ע' תקכב. ולהעיר מפיה"מ להרמב"ם אבות רפ"ב. לקו"ש ח"ד ע' 1192 ואילך (ובהערה 2 שם).

25) סיום מס' קידושין.

26) אבות פ"ב מ"ב.

27) משלי ג, ו. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע

ארי"ח סרל"א.

21) תנחומא עקב ב. וב"ר פ"ו, ב. יל"ש יתרו רמז חצר. ועוד.

22) המשך תרס"ו ע' סח. תרכב. ד"ה למרבה

המשרה ה'ש"ת פ"ג (סה"מ קונט' ח"ב תלה, ב).

23) סוכה כה, א.

רופן עולם הבא ווייל „באין לו לאדם אחר חיי העוה"ז" (32); (ב) עולם התחי"ם.³³

ולפ"ז י"ל אַז דער פירוש פון עוה"ב אין דעם מרו"ל איז תלוי אין די צוויי גירסאות: לויט דער גירסא „ת"ח אין להם מנוחה כו" – וואָס דאָס איז מצד דער מעלה פון תורה – ווערט מיט „עוה"ב געמיינט (אויך) ג"ע (וואָס דאָרטן איז שייך נאָר דער „פעלו" פון תורה און ניט פון מצות); און לויט דער גירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו" – וואָס איז כולל אויך עבודת המצות – איז דער טייטש פון „עוה"ב" אין דעם מרו"ל – עולם התחי", וואָס דעמאָלט וועט ווידעראַמאָל קומען דער זמן פון „פעלו" אויך אין מצות.

יא. לכאורה קען מען פרעגן: (א) רז"ל³⁴ זאָגן דאָך „מצות בטילות לעת"ל" און דער אַלטער רבי³⁵ טייטשט: „היינו בתחה"מ?" (ב) ס'איז מבואר בכ"מ אין חסידות³⁶, אַז דאָס וואָס רז"ל זאָגן „צדיקים אין להם מנוחה כו" (און מ'איז שטענדיק עולה מדרגא לדרגא) ווערט דערמיט געמיינט די עליות אין ג"ע, אָבער לעת"ל וועט זיין אַ זמן פון שבת

„ת"ח אין להם מנוחה כו"; אָבער מצד כללות המצות – וואָס איז בלי גבול – איז אַלע „צדיקים (כולל) – מארי עובדין טבין) אין להם מנוחה כו".

יוד. ס'פאָדערט זיך אָבער נאָך אַלץ אַ הסברה אינעם ענין: ס'איז מבואר (במק"א²⁸) אַז דער טעם וואָס „ת"ח (דוקא) אין להם מנוחה כו" ולא בעוה"ב, איז עס ווי דער אריז"ל זאָגט אין לקוטי הש"ס: „וזה"ס יצא אדם לפעלו" ר"ל לע" סוק בתורה במה שפעל בעוה"ז כי כשיצא האדם מעוה"ז יוצא תחילה לפעלו ר"ל לעסוק בתורה במה שפעל בעוה"ז כו". און דערפאַר איז נאָר „ת"ח אין להם מנוחה כו" בעוה"ב, ווייל אין ג"ע, וואו" הין דער „אדם" איז „יוצא" פון עוה"ז, איז שייך נאָר די בחי' „פעלו" פון עסק התורה³⁰ און ניט די פעולה (עסק) פון קיום המצות.³¹

לויט דעם איז ניט פאַרשטאַנדיק די גירסא פון „צדיקים וכו'". הן אמת אַז דער ענין פון עליות אָן אַ סוף איז אויך פאַראַן אין שייכות צו מצוות, ווייל אויך אין זיי איז דאָ דער ענין הבל"ג, אָבער ווי קען מען זאָגן אַז דאָס וואָס „צדיקים אין להם מנוחה כו" בעוה"ב איז עס צוליב דעם וואָס „יצא אדם לפעלו בעוה"ב" – אין ג"ע איז דאָך ניטאָ דער „פעלו" פון קיום המצות?

איז דער ביאור אין דעם: ס'איז ידוע אַז אינעם וואָרט „עוה"ב" זיינען דאָ צוויי פירושים: (גן עדן) און עס ווערט אָנגע-

32) רמב"ם הל' תשובה ספ"ח. ועיין שם שמעתיק מהכתוב (בגירסת דפוס רומי): אשר צפנת גוי פעלות.

33) וכמחז"ל (סנהדרין ר"פ חלק) „כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כו' ואלו שאין להם חלק כו' האומר אין תחה"מ כו". ובגמרא שם: הוא כפר בתחה"מ לפיכך לא יהי' לו חלק בתחה"מ. . . מדה כנגד מדה.

34) נדה סא, ב. ועיין בזה (ובמש"כ לקמן בפנים) – בשד"ח (כללים וד"ח) בערך מצות אם בטלות. וש"נ.

35) אגה"ק סכו" (קמה, סע"א).

36) אוה"ת והמשך תרס"ו שבעה ערה 3.

28) ראה לקו"ש חי"ד שם ס"ע 174 ואילך. וש"נ.

29) תהלים קד, כג.

30) ראה אגה"ק סי"ז. לקו"ת ואתחנן ו, ב

ואילך. סהמ"צ להצ"צ טו, ב. ובכ"מ.

31) ראה סהמ"צ שם. ובכ"מ.

עולם התחי', האָבן זיי דאָך אַ הפסק פון „מנוחה“ אין גן עדן (וואו ס'איז ניטאָ דער „פעלו“ פון מצות) וואָס צווישן עוה"ז און עולם התחי'?

איז די הסברה אין דעם: ס'האָט זיך פריער גערעדט, אַז עשיית המצות איז שייך נאָר אין עוה"ז ווען די נשמה איז אָנגעטאָן אין אַ גוף, אָבער ווען די נשמה איז אין ג"ע, אָן אַ גוף, איז ניט שייך די עבודה פון מצות.

און דערפאַר, אינעם גדר פון (און אין שייכות צו) דער עבודה פון מארי עובדין טבין (צדיקים) – וואָס די עבודה קען געמאָלט זיין נאָר דאָן ווען די נשמה איז צוזאַמען מיטן גוף – איז דער זמן פון דער נשמה בלי הגוף – ווען זי איז בג"ע – ניט קיין מציאות, אין קלאָרערע ווערטער: קיום המצות איז פאַרבונדן ובמילא – מוז ער האָבן קיום הגוף, און ווען דער גוף איז ניט קיים (אַלס אַ גוף לנשמתו) איז אויך ניט שייכות זאָגן באַ עם מציאות הזמן⁴¹. אזוי אַז דאָס וואָס די נשמות פון די מארי עובדין טבין האָבן ניט קיין עליות במשך זייער געפינען זיך אין ג"ע, הייסט עס ניט קיין הפסק אין זייערע עליות.

אַ דוגמא דערצו: דער ראָגאַטשאָווער זאָגט⁴², אַז ס'איז ניט שייך קיין

41 עפ"י יומתק מה דלא אשתמיט בשום מקום לומר להשיטה* דשיעור בן י"ג למצות הוא הלכה למשה מסיני (גזירה) קטן כשיעמוד בתח"מ חייב במצות מיד באם עברו י"ג שנה משנולד.
42 צפע"ג לרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ד. וראה לקו"ש ח"ה (ע' 103 בהערה 45) דגם לדעת הראב"ד שם, י"ל, שעכ"פ לא שייך אז הענין דומן דעוה"ז.

(* שו"ת הרא"ש כלל סז. פי' הב' שברש"י אבות (פ"ה מכ"א) ועוד.)

ומנוחה אויך פון עליות³⁷ – טאָ ווי איז דאָס מתאים מיט דעם אויבענגעזאָגטן הסבר, אַז לויט דער גירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו' בעוה"ב" רעדט זיך דאָ (ניט וועגן ג"ע, נאָר) וועגן עולם התחי'?

איז דער ביאור אין דעם: דער זמן פון עולם התחי' גופא באַשטייט פון צוויי תקופות³⁸ – די ערשטע תקופה איז די וואָס אויף איר זאָגט ינדער איז³⁹: „ושם נעשה לפניך כו' כמצות רצונך“, ס'וועט דעמאָלט זיין קיום המצות, און במילא אויך די עליות וואָס דורך דעם; און אַ צווייטע תקופה וואָס דאָן וועט זיין „מצות בטילות“.

פון די ראיות אויף דעם: ס'איז ידוע וואָס רז"ל⁴⁰ זאָגן אַז לעת"ל „משה ואהרן יהא עמנו“ און מ'וועט מקריב זיין קרב-נות – קיום המצות (ובפרט, אַז כללות הענין פון מקריב זיין קרבנות איז דאָך דער ענין פון עלי': די העלאה פון חיות הבהמה מלמטה למעלה, ווי ס'איז מבואר בכ"מ) – זעט מען דאָך, אַז אויך נאָך תח"מ וועט זיין דער ענין פון מצות ועליות כו'.

יב. ס'איז אָבער נאָך אַלץ ניט מבואר: „אין להם מנוחה“ מיינט דאָך אַז די עליות פון צדיקים קומען פאַר כסדר אַן שום הפסק – און לויטן ערשט געזאָגטן הסבר, אַז צדיקים אין להם מנוחה בעוה"ב מיינט (אַ תקופה פון)

37 וכמ"ש האר"ז לבלקוטי הש"ס שם: כי לעתיד אחר התחי' יהי' להם מנוחה – אבל שם מבואר להגירסא „ת"ח אין להם מנוחה כו'“, משא"כ במקומות שבהערה הקודמת.

38 ראה המשך תרס"ו ע' צו ואילך. ושם (ע' קה): ומה שלעתיד לא יהי' עוד עליות כו'.

39 תפלת מוסף.

40 תוס' פסחים (קיד, ב ד"ה אחד). וראה ג"כ יומא ה, ב. שד"ח שם.

וז"ל: "כך אמרו⁴⁶ חכמים הראשונים העוה"ב כ' אלא צדיקים יושבים ועטרו- תיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה. הרי נתברר לך שאין שם גוף (וואָרום דער רמב"ם טייטשט עוה"ב אין דעם מרז"ל – ג"ע⁴⁷) . . . וכן זה שאמרו עטרותיהן ברא- שיהן כלומר דעת שידעו . . . והיא העטרה שלהן כענין שאמר שלמה⁴⁸ בעטרה שעטרה לו אמו . . . כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה. ומהו זהו שאמ- רו נהנין מזיו השכינה שיודעים ומשיגיין מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל".

וי"ל אַז די כוונה איז, אין ג"ע זיינען דאָ צוויי ענינים: „עטרותיהן בראשיהן” – וואָס אַן „עטרה” איז אַויף (ולמעלה פון) דעם ראש און איז אים מקיף, און דאָס מיינט די ידיעה מצד דעם אור הסוכ"ע וואָס איז בבחי' מקיף אויף זיי⁴⁹; „נהנין מזיו שכינה . . . שיודעים ומשיגיין”⁵⁰ כו", וואָס איז וואָס זיי

הוספה אין זמן ווען די נשמה איז למעלה ד.ה. בשעת עס ווערט נפסק דער חיבור פון דער נשמה מיטן גוף און די נשמה איז עולה אין גן עדן, איז דעמאָלט אין איר „וועלט” ניטאָ דער גאַנצער ענין פון זמן אין באַצוג צו דיני התורה (הגם אַז ער איז יע פאַראַן אין שייכות צו שכר המצות, עסק התורה וכו') – ווי ס'איז ידוע בנוגע צו חצות לילה בג"ע וכו').

יג. ועוד י"ל בזה: כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – דער בעל יום ההולדת פון כ"ף מרחשון – שרייבט (אין זיין צוואה⁴³), וז"ל: „ויעוד י"ל בדרך אפשר בעומק יותר, ע"פ מה ששמעתי בשם כ"ק אאמור"ר זצוקלה"ה שלצ"ג גם בג"ע מאיר להם בחי' אוא"ס הסוכ"ע⁴⁴ . . . ולפי"ז י"ל דשייכות שם מעין עשיית המצות וע"ד מעין ודוגמא המצות שיהיו לעת"ל . . . וזהו"ע כיבוד או"א מה שמכניס את האבות לג"ע כו".

[וי"ל, אַז דאָס איז דער פנימיות'דיקער פירוש אין די ווערטער פון רמב"ם⁴⁵,

46) ברכות יז, א.

47) שלא כדעת הרמב"ן (בשער הגמול שלו) דקאי על תחה"מ.

48) שה"ש ג, יא. וי"ל שכוונת הרמב"ם לפי המשנה (בסוף תענית) דכתוב זה מדבר (כפרש"י שם) בהקב"ה וכנס"י [ועפ"ז תובן ראית הרמב"ם מכתוב זה, דלכאורה מאי אולמי דהכתוב, הרי כפשוטו יל"פ „עטרה" כפשוטה].

49) כמ"ש באגה"ק (סי"ז): „עטרותיהם בראשיהם . . . עטרה היא בחי' מקיף וסוכב".

50) עיין רמב"ם בסופו: יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם – ג' דרגות*. ולהעיר מתחלתו (הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב): בשעה שיתבונן כו' ויראה מהן חכמתו כו' ומתאוה כו' לידע כו'. ואכ"מ.

(* ראה „הדרן על הרמב"ם" (קה"ת תשמ"ה) סכ"ט ובהערות.

43) נדפסה בקונטרס חנוך לנער ס"ע 31 ואילך. 44) ועיי"ש הרא"י לזה מפרש"י ברכות (יה, ב) „ויושבים בעגולה".

ויש לקשר זה עם משארו"ל (תענית בסופה): עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע (ובע"י גריס: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בג"ע) – דענין המחול שהוא עיגול הוא בחי' סוכ"ע (לקו"ת ואתחנן ז, ב).

ואף שבלקו"ת שם מבאר זה על גילוי בחי' סוכ"ע שיהי' לעת"ל דוקא – הנה כמה פי' לועת"ל – וכנ"ל – דבכ"מ כולל כל הבא לאחרי עוה"ז (וכפ"י הרמב"ם הל' תשובה ספ"ח), ועד לקצה השני ובכ"מ – שפי' רק לאחרי תחה"מ ואו גופא – כשמצוות בטילות (אגה"ק שם).

45) הל' תשובה פ"ח ה"ב.

אויס, אַז עכ"פּ „צ"ג" 52 אין להם מנוחה
 – אויך מצד דעם „פעלו" פון מצות –
 אפילו אין גן עדן.

(משיחת כ"ף מנחם אב תשל"ה)

זיינען עולה מדרגא לדרגא אין השגת
 התורה – אין אַ ידיעה ואופן פנימי⁵¹].

ועפ"ז, אַז אויך אין ג"ע איז שייך
 (עכ"פּ) „מעין עשיית המצות", קומט דאָך

(52) משא"כ הצדיקים סתם – ולכן בלקוטי
 הש"ס נקט הגירסא (ופ"י) ת"ח דמילתא דפטיקא
 ל"י קתני (תמורה כג, ב), ורק ת"ח – כולם בכלל,
 משא"כ צדיקים.

(51) ויש בזה כ' דרגות: „נהנין מאותו זיו שלא
 ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו ניזונין עד
 שישגו השגה שלמה" (זח"א (במהנ"ע) תולדות
 קלה, רע"ב).

